

Spoon

Overijsselse dak- en thuislozenmonitor 2010

WOON

Overijsselse dak- en thuislozenmonitor 2010

Inhoudsopgave

Belangrijkste bevindingen	6
Dreigend daklozen	6
Feitelijk daklozen	7
Residentieel daklozen	7
Zwerfjongeren	8
Conclusies	8
1 Inleiding	10
1.1 Aanleiding	10
1.2 Doelstelling	11
1.3 Initiatiefnemers	11
1.4 Onderzoeksgebied en doelgroepen	11
1.5 Woonladder	14
1.6 Leeswijzer	15
2 Dreigend dakloos	16
2.1 Aanbod	16
2.2 Aantallen	17
2.3 Kenmerken	18
2.4 Huisuitzettingen door woningcorporaties	19
2.5 Getroffen preventieve maatregelen	23
3 Feitelijke daklozen	24
3.1 Aanbod	24
3.2 Aantallen	25
3.3 Kenmerken	27
4 Residentieel daklozen	28
4.1 Aanbod	29
4.2 Aantallen	29
4.3 Kenmerken	30
5 Zwerfjongeren	32
5.1 Aanbod	32
5.2 Aantallen	33
5.3 Kenmerken	34
Bijlage 1 Methodologische verantwoording	36
Bijlage 2 Aantallen klanten	39
Bijlage 3 Aantal uitzettingen per gemeente	40
Bijlage 4 Corporaties per centrumgemeente	42

Belangrijkste bevindingen

Hieronder worden de belangrijkste bevindingen weergegeven van de monitor dak- en thuislozen Overijssel 2010. In deze tweede meting zijn gegevens van de instellingen die met dak- en thuislozen in aanraking komen gebruikt over de jaren 2008 en 2009. Tevens zijn de gegevens over huisuitzettingen in 2008 en 2009 bij de monitor betrokken. Het is daarbij overigens van belang op te merken dat de omvang van de populatie dak- en thuislozen alleen kan worden vastgesteld voor gemeenten die beschikken over registratiegegevens van de aanwezige dak- en thuislozen. Dit is het geval in die gemeenten waar voorzieningen van de maatschappelijke opvang gevestigd zijn. Het gaat bovendien om minimum aantallen, aangezien niet alle leden van de doelgroepen in de registraties van de instellingen voorkomen.

Dreigend daklozen

Personen behoren tot de dreigend daklozen wanneer zij met een huisuitzetting te maken krijgen of omdat zij ontslagen worden uit detentie of een zorginstelling zonder dat zij uitzicht hebben op een stabiele woonsituatie. Ook personen die woonbegeleiding ontvangen, maar zonder deze begeleiding niet zelfstandig kunnen wonen worden tot de dreigend of potentieel daklozen gerekend.

- Het aantal dreigend daklozen in Overijssel bedraagt in 2009 minimaal 672, terwijl het in 2008 om minimaal 696 ging. Qua aantal is deze doelgroep met andere woorden nagenoeg onveranderd gebleven.
- In Enschede is een stijging te zien van het aantal dreigend daklozen, terwijl zich in de overige drie centrumgemeenten een daling voordoet in 2008.
- Van de 696 dreigend daklozen in 2008 komen 139 (20 %) eveneens in het bestand van 2009 voor. Het merendeel (87; 63 %) van hen behoort nog steeds tot de dreigend daklozen, terwijl 24 (3 %) inmiddels residentieel dakloos zijn, 14 (2 %) feitelijk dakloos en eveneens 14 (2 %) tot de doelgroep zwerfjongeren behoren.
- Twee derde van de dreigend daklozen in 2009 behoort tot deze doelgroep omdat zij uit hun huis zijn gezet. In 2008 bedroeg dit percentage ruim de helft van de dreigend daklozen. De overige leden van deze doelgroep ontvangen één of andere vorm van woonbegeleiding.
- In 2009 bedroeg het aantal uitzettingen 445. Dit komt neer op 3,4 uitzettingen per 1.000 corporatiewoningen.
- In geheel Overijssel is zowel het aantal als het aandeel uitzettingen gedaald ten opzichte van 2008 (4,0 uitzettingen per 1.000 corporatiewoningen). Dit geldt voor alle vier de regio's.
- Bijna twee derde (62 %) van de uitgezette huurders (van wie geslacht en huishoudensamenstelling bekend is) is een alleenstaande man zonder kinderen.
- Bij 12 procent van de uitzettingen in 2009 waren kinderen betrokken. In 2008 was dit 13 procent.
- Het aandeel jonge uitgezette huurders (tot 25 jaar) is tussen 2008 en 2009 gedaald van 19 % naar 12 %.
- De woningcorporaties weten in beide jaren in vier van de vijf gevallen niet waarheen een uitgezette huurder vertrekt.
- In bijna alle gevallen wordt tot een huisuitzetting overgegaan vanwege huurschulden.
- Van 58 % van de uitzettingen is niet bekend of de corporaties naast aanmaningen aanvullende acties ondernomen hebben om uitzetting te voorkomen.
- Indien wel bekend proberen corporaties een uitzetting te voorkomen door een huisbezoek in combinatie met een aanbod van een betalingsregeling en eventuele aanvullende hulpverlening (44 %), huisbezoek gecombineerd met gesprekken (20 %) of telefonisch contact en/of het versturen van aanmaningen (26 %).

Feitelijk daklozen

Feitelijk daklozen zijn personen die niet beschikken over een eigen woonruimte en die voor een slaapplek tenminste één nacht (in de maand) waren aangewezen op buiten slapen ofwel overnachten in de open lucht en in overdekte openbare ruimten (portieken, fietsenstallingen, stations, winkelcentra of een auto). Ook personen die binnen slapen bij passantenverblijven van de maatschappelijke opvang, inclusief ééndaagse noodopvang, of binnen slapen bij vrienden, kennissen of familie zonder vooruitzichten op een slaapplek voor de daaropvolgende nacht behoren tot de feitelijk daklozen.

- Het minimum aantal feitelijk daklozen in Overijssel is tussen 2008 en 2009 gedaald van 846 naar 623.
- Het minimum aantal feitelijk daklozen in Deventer is stabiel, in Almelo en Zwolle is het aantal gedaald.
- Almelo telt relatief gezien, gerekend naar aantallen per 1.000 inwoners, het minste aantal feitelijk daklozen.
- De gemiddelde leeftijd van de feitelijk daklozen is tussen 2008 en 2009 toegenomen van 37 naar 39 jaar. Deventer kent de jongste populatie met een gemiddelde leeftijd van 32 jaar.
- Het merendeel is man, hoewel zich in Almelo verhoudingsgewijs veel vrouwen onder de feitelijk daklozen bevinden.
- Het aantal feitelijk daklozen met verslavingsproblemen is enigszins toegenomen van een derde tot twee vijfde.
- De opvangcapaciteit voor de feitelijk daklozen (verblijf korter dan 9 maanden) bedraagt voor heel Overijssel 315 plaatsen.
- Van de 846 feitelijk daklozen in 2008 zijn 245 (29 %) ook in 2009 feitelijk dakloos. Zij verblijven nog steeds of opnieuw in de opvangvoorzieningen.
- Inmiddels zijn 73 (9 %) feitelijk daklozen uit 2008 residentieel dakloos en 13 (2 %) dreigend dakloos geworden. Dit betekent dat zij zijn doorgestroomd naar een woning of woonvoorziening met begeleiding.
- Van ruim 300 personen (35 %) die in 2008 feitelijk dakloos waren is de situatie in 2009 niet bekend.

Residentieel daklozen

Residentieel daklozen (ook wel thuislozen genoemd) zijn personen die als bewoner staan ingeschreven bij instellingen voor maatschappelijke opvang. Het gaat onder meer om internaten, sociale pensions, beschermde woonvormen, particuliere woonvoorzieningen gericht op semi-permanente bewoning door daklozen, commerciële pensions en kamerverhuurbedrijven waar voornamelijk daklozen wonen.

- In 2009 telt Overijssel minimaal 465 residentieel daklozen. Dit is een stijging ten opzichte van 2008, toen er 350 residentieel daklozen waren.
- Met name in Zwolle is een duidelijke toename van het aantal residentieel daklozen te zien.
- Van de 350 residentieel daklozen in 2008 behoort bijna de helft (158) ook in 2009 tot deze doelgroep. Zij verblijven nog steeds of opnieuw in woonvoorzieningen. Daarnaast zijn 19 (5 %) inmiddels dreigend dakloos, dit betekent dat zij zijn doorgestroomd naar een eigen woonruimte met begeleiding. Twintig (6 %) residentieel daklozen behoren in 2009 tot de groep feitelijk daklozen.
- De overige 153 (43 %) residentieel daklozen uit 2008 komen niet terug in de bestanden van 2009. Van hen is de huidige situatie met andere woorden niet bekend.
- Zo'n drie kwart van de residentieel daklozen is man, hoewel het aantal vrouwen onder deze doelgroep tussen 2008 en 2009 licht is toegenomen.
- Het deel van de residentieel daklozen dat met verslavingsproblemen kampt is enigszins afgenomen tussen 2008 en 2009 (van 25 % naar 21 %).

Zwerfjongeren

Zwerfjongeren zijn jongeren tot 23 jaar die feitelijk of residentieel dakloos zijn met meervoudige problemen. Daarbij hoort de kanttekening dat jongeren die met hun ouders in de opvang verblijven niet onder deze definitie vallen.

- Het minimum aantal zwerfjongeren in Overijssel is tussen 2008 (230) en 2009 (245) nagenoeg gelijk gebleven. Dit betreffen jongeren tussen 14 en 23 jaar die in opvang- of woonvoorzieningen voor feitelijk of residentieel daklozen verblijven, al dan niet specifiek op zwerfjongeren gericht.
- Daarnaast komen enkele instellingen op een outreachende wijze in contact met zwerfjongeren. Dit betreffen er 237 in 2008 en 255 in 2009. Van hen is de woon- of verblijfsituatie niet duidelijk genoeg om ze (volgens de definitie) tot de zwerfjongeren te rekenen.
- Van de 230 zwerfjongeren in 2008 behoren 55 (24 %) in 2009 nog steeds tot deze doelgroep. Een klein aantal is in 2009 dreigend dakloos (7; 3 %), residentieel dakloos (5; 2 %) of feitelijk dakloos (2; 1 %) geworden.
- Van 161 zwerfjongeren uit 2008 is niet bekend wat hun situatie is in 2009.
- De gemiddelde leeftijd van de zwerfjongeren bedraagt 21 jaar.
- In de provincie Overijssel is het aantal meisjes en jongens onder de zwerfjongeren gelijk verdeeld. In Deventer en Almelo bevinden zich meer meisjes dan jongens onder de zwerfjongeren.
- Het percentage zwerfjongeren met een verslavingsproblematiek bedraagt in beide jaren een derde.

Conclusies

Hieronder worden de belangrijkste conclusies van de monitor weergegeven.

Gunstige ontwikkelingen

Al met al doen zich enkele gunstige ontwikkelingen voor. Het minimum aantal feitelijk daklozen lijkt af te nemen, terwijl het aantal dreigend daklozen en zwerfjongeren nagenoeg gelijk is gebleven. Het aantal residentieel daklozen is toegenomen. Bovendien is er sprake van enige doorstroom. Zo is een kleine 10 procent van de feitelijk daklozen doorgestroomd naar een woonvoorziening of ontvangt een vorm van begeleid wonen. Over alle doelgroepen gezien is het gebruik van opvangvoorzieningen afgenomen, terwijl het gebruik van woonvoorzieningen juist is toegenomen. Dit komt overeen met de ingezette beleidsdoelen van de verschillende gemeenten.

Stedelijke kompassen

Het doel van de door de centrumgemeenten gehanteerde Stedelijke Kompassen is het zoveel mogelijk onderdak brengen van dak- en thuislozen. Daarbij wordt het opschuiven op de woonladder van de straat naar opvang en van opvang naar (begeleid of beschermd) wonen gestimuleerd. Wanneer de in deze monitor weergegeven instellingen en voorzieningen worden onderverdeeld naar opvang (verblijf korter dan 9 maanden) en wonen (verblijf langer dan 9 maanden), dan blijken in 2008 1.146 personen in opvangvoorzieningen te verblijven, terwijl 575 personen gebruik maken van een woonvoorziening. In 2009 gaat het om respectievelijk 792 en 757 personen. Dit betekent dat het gebruik van opvangvoorzieningen af neemt, terwijl een groter deel van de doelgroepen inmiddels gebruik maakt van een woonvoorziening.

Inspanningen corporaties

De woningcorporaties werken aan het voorkomen van uitzettingen alsmede aan het weer laten instromen van daklozen in zelfstandige woningen. Een deel van de corporaties is nauw betrokken of initiator voor het realiseren van woonvoorzieningen. De waarde hiervan blijkt uit het feit dat er een toenemend aantal daklozen in dergelijke woonvoorzieningen instroomt.

Het resultaat van de preventieve inspanningen komen in 2009 voorzichtig tot uitdrukking in de cijfers. In geheel Overijssel is zowel het aantal als aandeel uitzettingen licht gedaald en is het aantal uitgezette jonge huurders eveneens afgenomen. Daarentegen weten corporaties nog steeds in 80 % van de uitzettingen niet waar naar toe de huurders zijn vertrokken.

Herkomst daklozen registreren

Hoewel één van de doelstellingen van de monitor is om inzichtelijk te maken wat de herkomst van de dak- en thuislozen is, zodat centrumgemeenten ook een beter zicht hebben op de problematiek in de regiogemeenten, kan dit inzicht nog niet worden gegeven. Het komt nog te vaak voor dat de gemeente van herkomst van de dak- en thuislozen die in opvang- of woonvoorzieningen in de (centrum)gemeenten terecht komen niet wordt geregistreerd. Het verdient aanbeveling om dit kenmerk in de toekomst beter bij te houden.

Kwalitatieve informatie nodig voor meer inzicht

Door de beschikbaarheid van gegevens over twee jaren, kan inmiddels een eerste inzicht worden gegeven in de ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan. Voor het vaststellen van trends zijn echter meer dan twee metingen nodig. Bovendien zou het goed zijn om bij eventuele volgende metingen ook meer kwalitatieve informatie te verzamelen. Hierdoor kunnen verklaringen en onderbouwingen voor geconstateerde ontwikkelingen worden gegeven. Hierbij moet worden gedacht aan strenge winters waardoor het gebruik van opvangvoorzieningen kan toenemen of strenger optreden door de politie waardoor het percentage van de doelgroepen dat voor overlastgevend gedrag zorgt toeneemt (meer geregistreerd) of juist afneemt (gedrag wordt aangepast).

1 Inleiding

Voor u ligt de tweede editie van de Overijsselse dak- en thuislozenmonitor. Voordat wordt ingegaan op de resultaten van deze tweede meting, wordt hieronder kort ingegaan op de aanleiding en doelen van de monitor. Tevens worden het onderzoeksgebied en de doelgroepen van de monitor beschreven. Ook wordt de Woonladder verkend, een instrument dat wordt toegepast bij de beleidsvorming rond dak- en thuislozen.

1.1 Aanleiding

De aanleiding voor de eerste meting van het aantal dak- en thuislozen in Overijssel voert terug naar de conferentie *Niemand hoeft op straat te slapen* in oktober 2007. Tijdens deze conferentie constateerden de aanwezige deelnemers van zorgpartijen, overheden en woningcorporaties dat een provinciaal overzicht van de aantallen daklozen, thuislozen en zwerfjongeren en de behoefte aan beschermende woonvormen ontbrak. Ook waren per gemeente de verschillen in bruikbare informatie groot. Het inzicht in de problematiek van dak- en thuislozen en het kennisniveau van betrokken partijen liepen hierdoor uiteen.

Nadat in 2009 de eerste provinciale meting van het aantal dak- en thuislozen heeft plaatsgevonden, is besloten in 2010 een tweede meting uit te voeren. Hierdoor kunnen de eerste ontwikkelingen in de tijd worden vastgesteld. De essentie van een monitor is dan ook het periodiek, meestal jaarlijks, verzamelen van gegevens, waardoor vergelijkingen over meerdere jaren kunnen worden gemaakt.

1.2 Doelstelling

De doelen van de Overijsselse monitor zijn onveranderd gebleven. Allereerst is het doel van de monitor een beter beeld van de problematiek te geven. Met het verschijnen van deze monitor komt informatie beschikbaar over het aantal dak- en thuislozen in veel gemeenten en de gehele provincie Overijssel. De monitor geeft een belangrijke aanzet voor het overbruggen van de verschillen in bruikbare informatie tussen gemeenten.

Voor een goede ketensamenwerking tussen zorgpartijen, woningcorporaties en overheden is een gedeeld inzicht in de problematiek noodzakelijk. Het tweede doel van deze monitor is dit inzicht te bieden.

De partijen verrichten veel inspanningen om te zorgen dat er in Overijssel minder mensen dakloos zijn. Het integraal meten van het resultaat van deze inspanningen is essentieel om richting te geven aan het te voeren beleid. Dit is het derde doel van de monitor.

Tot slot biedt de monitor input voor nadere analyse en debat. Wat zijn verklaringen voor bepaalde trends? Welke verbanden kunnen worden getrokken? De monitor levert een uitstekende aanleiding tot het organiseren van discussie. De monitor draagt hiermee bij aan een verdieping van zowel de analyse als het debat over de problematiek, het vierde doel van de monitor.

1.3 Initiatiefnemers

Vereniging WOON, het samenwerkingsverband van 19 woningcorporaties in Oost-Nederland, is initiatiefnemer en opdrachtgever voor deze Overijsselse dak- en thuislozenmonitor. De provincie Overijssel en de gemeenten Almelo, Deventer, Enschede en Zwolle zijn medefinancier van dit initiatief. De inhoud van de monitor is in overleg met de centrumgemeenten, provincie en ketenpartners - zoals Humanitas onder Dak Twente, Iriszorg, het Leger des Heils en Tactus Verslavingszorg - vormgegeven.

Veel dank is verschuldigd aan de medewerkers van gemeenten, zorgpartijen en woningcorporaties die hun gegevens hebben aangeleverd. Zonder hun inspanningen was de totstandkoming van de monitor niet mogelijk geweest.

Onderzoeks- en adviesbureau INTRAVAL en I&O Research hebben gezamenlijk de eerste en tweede meting van de Overijsselse dak- en thuislozenmonitor opgezet en uitgevoerd.

1.4 Onderzoeksgebied en doelgroepen

De monitor presenteert cijfers over de provincie Overijssel. In Overijssel bevinden zich vier centrumgemeenten, te weten Almelo, Deventer, Enschede en Zwolle. Sinds 2001 is Nederland opgedeeld in 43 centrumgemeenten die zowel voor de maatschappelijke opvang als de verslavingszorg financieel verantwoordelijk zijn voor hun regio. Alle gemeenten behoren tot één van deze centrumgemeenten. Een deel van deze gemeenten ligt in Gelderland. Over deze gemeenten zijn wel gegevens verzameld, maar deze zijn niet opgenomen in de monitor. De gegevens van deze gemeenten vindt u terug in de bijlagen.

Overijsselse gemeenten

Tabel 1.1 Centrumgemeenten en bijbehorende regiogemeenten Overijssel op 01-01-2010 (CBS)

Centrumgemeente	Zwolle	Almelo	Enschede	Deventer	Totaal
Overijsselse gemeenten	Dalfsen Hardenberg Kampen Ommen Staphorst Steenwijkerland Zwartewaterland Zwolle	Almelo Hellendoorn Rijssen-Holten Tubbergen Twenterand Wierden	Borne Dinkelland Enschede Haaksbergen Hengelo (Ov.) Hof van Twente Losser Oldenzaal	Deventer Olst-Wijhe Raalte	
Totaal aantal inwoners	354054	223645	399787	152859	1130345
Gemeenten buiten Overijssel	Elburg Ermelo Harderwijk Hattem Nunspeet Oldebroek Putten			Lochem Zutphen	
Totaal aantal inwoners	177312			80265	257577
Totaal per centrumgemeente	531366	223645	399787	233124	1387922

Doelgroepen

In deze monitor is aandacht voor vier doelgroepen: dreigend daklozen; feitelijk daklozen; residentieel daklozen; en zwerfjongeren. De definities komen overeen met de door het Rijk en de centrumgemeenten gebruikte omschrijvingen van de doelgroepen.¹ In Bijlage 1 wordt een nadere definiëring van doelgroepen gegeven, alsmede de wijze waarop de berekening van de omvang van deze groepen tot stand is gekomen.²

1 Zie onder andere de Stedelijke en Regionale Kompassen van Deventer, Twente en Zwolle.

2 Deze definities zijn voorafgaand aan de meting van 2010 veranderd. Er is voor gekozen de huidige definities ook toe te passen op de gegevens van 2008, waardoor de aantallen per doelgroep van 2008 veranderd zijn ten opzichte van hetgeen in de publicatie Monitor dak- en thuislozen Overijssel 2009 staat weergegeven.

1.5 Woonladder

Met de woonladder worden de diverse gradaties in woonvormen bedoeld. Het idee van de woonladder is ontstaan vanuit het groeiende besef dat tussen 'de straat' en het 'gewone rijtjeshuis' een aantal treden ontbreekt. Hierdoor kunnen bepaalde groepen niet eenvoudig worden gehuisvest. De term woonladder is gelanceerd door de toenmalige kamerleden Verdaas (PvdA) en Veenendaal (VVD), die begin 2005 met een initiatiefvoorstel "De woonladder" naar buiten traden.

De woonladder kan worden voorgesteld als een traject waarin cliënten van de maatschappelijke opvang en de geestelijke gezondheidszorg kunnen 'opklimmen' vanuit het leven op straat (het daadwerkelijk dakloos zijn) naar een bestaan waarin zelfstandig wonen mogelijk is. Dit komt goed tot uitdrukking in de notitie 'Iedereen Onderdak in 2007' (Verdaas en Meindertsma 2003). Een notitie die eveneens is ontstaan uit het toenemende besef dat een gewone woning niet voor iedereen is weggelegd, maar ook dat een leven op straat noch voor de betreffende personen zelf, noch voor de samenleving een oplossing is. In figuur 1.1 is weergegeven welke woonvormen in het beklimmen van de woonladder mogelijk zijn.

De feitelijk daklozen uit deze monitor bevinden zich op de onderste twee treden van de woonladder, terwijl de residentieel daklozen in de derde en vierde trede zitten (langdurige opvang betreft opvang langer dan negen maanden). De potentieel daklozen bevinden zich bijna bovenaan de woonladder. Bij hen is de kans echter aanwezig dat zij zichzelf zonder begeleiding niet staande kunnen houden en daardoor het risico lopen hun woning kwijt te raken. Hoewel het doel van het landelijk, provinciaal en lokaal beleid is om dak- en thuislozen zo veel mogelijk een opwaartse beweging te laten maken op de ladder, is het voor een deel van de doelgroep niet haalbaar om bovenaan de ladder terecht te komen. Dit hoeft echter geen probleem te vormen. Zij kunnen zich prima redden in een beschermende woonvorm of in een zelfstandige woonruimte met begeleiding. Voor hen is stabilisatie op de betreffende trede het doel.

Figuur 1.1 De Woonladder

Omschrijving	Woonvormen
Zelfstandig wonen	Normale woonvormen (eigen woning).
Begeleid wonen	Zelfstandig wonen (extern) met (beperkte) woonbegeleiding, bijvoorbeeld opstapwoningen.
Beschermend wonen	Woonvormen met eigen kamer of wooneenheid en intensieve (groeps) begeleiding en toezicht.
Langdurige opvang	24-uurs opvang, sociaal pensions, klinische opnames GGz.
Laagdrempelige opvang	Nachtopvang en wisselende opvang (maatschappelijke opvang, familie, vrienden).
Straat	Buitenslapers - geen contact met de maatschappelijke opvang, zorgwekkende zorgmijders.

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de aard en omvang van de dreigend daklozen, terwijl hoofdstuk 3 nader ingaat op de feitelijk daklozen. In hoofdstuk 4 komen de residentieel daklozen aan bod. Hoofdstuk 5 besteedt aandacht aan de zwerfjongeren. In elk van deze hoofdstukken wordt tevens ingegaan op het aanbod aan voorzieningen voor de doelgroep in kwestie. In Bijlage 1, methodologische verantwoording, komt de onderzoeksopzet aan bod. Bijlage 2 geeft het aantal cliënten per instelling weer, terwijl in Bijlage 3 een overzicht wordt gegeven van het aantal huisuitzettingen per gemeente. In Bijlage 4 is ten slotte een overzicht opgenomen van de woningcorporaties die aan het onderzoek hebben deelgenomen.

2 Dreigend dakloos

Een aanzienlijke groep mensen in Overijssel dreigt dakloos te worden als gevolg van een huis-uitzetting, ontslag uit detentie of beëindiging van verblijf in een zorginstelling. Ook personen die woonbegeleiding ontvangen, maar zonder deze begeleiding niet zelfstandig kunnen wonen worden tot de dreigend of potentieel daklozen gerekend. In dit hoofdstuk wordt in beeld gebracht hoeveel mensen dreigend dakloos zijn.

2.1 Aanbod

In deze paragraaf wordt het aanbod aan voorzieningen voor dreigend daklozen weergegeven. Dit aanbod bestaat uit instellingen die begeleid wonen aanbieden (tabel 2.1). Het is daarbij niet goed mogelijk om de capaciteit aan te geven, aangezien het aantal personen dat begeleiding ontvangt van dag tot dag kan verschillen. De meeste instellingen geven aan geen minimum of maximum aantal cliënten in begeleiding te hebben.

Tabel 2.1 Overzicht begeleid wonen

Almelo	Deventer	Enschede	Zwolle
HODT	IrisZorg	HODT	Leger des Heils
Limor	Tactus	Leger des Heils	EBC
Tactus		Zorggroep Manna	Limor
		Limor	Tactus
		Tactus	

2.2 Aantallen

Hieronder worden de aantallen dreigend daklozen (personen die woonbegeleiding krijgen en uitgezette huurders) weergegeven.

Aantal dreigend daklozen onveranderd

Het aantal dreigend daklozen in Overijssel bedraagt in 2009 minimaal 672, terwijl het in 2008 om minimaal 696 ging (tabel 2.2). Het aantal dreigend daklozen in geheel Overijssel is met andere woorden nauwelijks veranderd. Per centrumgemeente zijn wel enkele ontwikkelingen te zien. Zo lijkt het aantal dreigend daklozen in Enschede te stijgen, terwijl in de andere drie centrumgemeenten sprake is van een daling. Relatief gezien is het aantal dreigend daklozen in Deventer en haar regiogemeenten in zowel 2008 als 2009 het hoogst met 1,5 respectievelijk 1,2 per 1.000 inwoners. Het aantal dreigend daklozen in Zwolle is relatief gezien in beide jaren het laagst (0,4 en 0,2 per 1.000 inwoners).

Tabel 2.2 Aantal dreigend daklozen naar regio en geheel Overijssel, 2008 en 2009

Regio centrumgemeente	2008		2009	
	Aantal	Aantal per 1.000 inwoners	Aantal	Aantal per 1.000 inwoners
Almelo	131	0,5	93	0,4
Deventer	226	1,5	185	1,2
Enschede	201	0,5	303	0,8
Zwolle	138	0,4	91	0,2
Overijssel	696	0,6	672	0,6

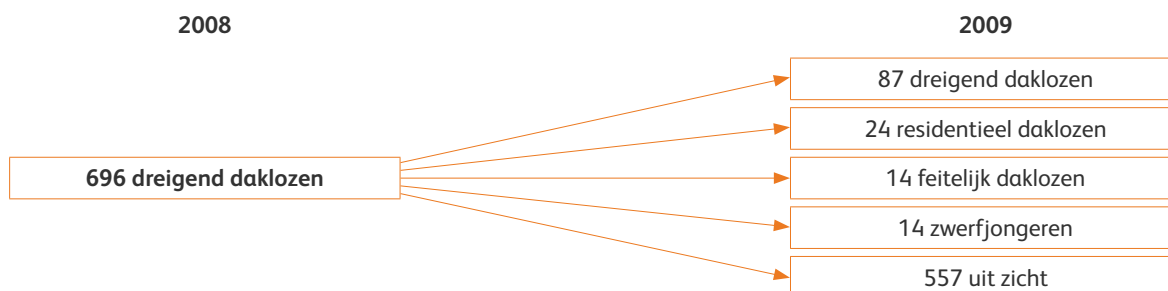
Binnen de centrumgemeente Enschede wordt de doelgroep dreigend daklozen anders geïnterpreteerd. Zo worden zelfstandig wonenden die langer dan een jaar begeleiding ontvangen niet tot deze doelgroep gerekend. Wanneer de Enschedese interpretatie van de doelgroep wordt gehanteerd bevinden zich in de regio Enschede in 2009 244 dreigend daklozen, waarvan 163 uit Enschede zelf afkomstig zijn.¹

Twee derde (67 %, 451 personen) van de dreigend daklozen in 2009 behoort tot deze doelgroep omdat zij uit hun huis zijn gezet. In 2008 ligt dit percentage op 56 % (392 personen). De overige leden van de doelgroep ontvangen één of andere vorm van woonbegeleiding.

Acht procent dreigend daklozen is daadwerkelijk dakloos geworden

Een jaar nadat een kleine 700 mensen dreigde dakloos te worden, zijn in totaal 58 mensen (8 %) werkelijk dakloos geworden. Van de 696 mensen die in 2008 dreigend daklozen waren, komen 139 mensen (20 %) eveneens in het bestand van 2009 voor. Het merendeel (87, 63 %) van hen behoort nog steeds tot de dreigend daklozen, terwijl 24 (3 %) residentieel dakloos zijn, 14 (2 %) feitelijk dakloos en eveneens 14 (2 %) tot de doelgroep zwerfjongeren behoren (figuur 2.1).

Figuur 2.1 Ontwikkelingen dreigend daklozen

¹ INTRAVAL (2010): Monitor dak- en thuisloosheid Enschede 2010. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

2.3 Kenmerken

Hieronder worden enkele kenmerken van de dreigend daklozen weergegeven.

Gemiddelde leeftijd is 34 jaar, twee derde is man

Uit tabel 2.3 blijkt dat de gemiddelde leeftijd van de dreigend daklozen tussen 2008 en 2009 nauwelijks is veranderd; 35 jaar in 2008 tegenover 34 jaar in 2009. In 2009 zijn de dreigend daklozen in Almelo en Zwolle ongeveer even oud (36 en 35 jaar), terwijl de dreigend daklozen in Enschede en Deventer met respectievelijk 38 en 40 jaar iets ouder zijn. De meerderheid van de dreigend daklozen is man. Het percentage mannen onder de dreigend daklozen is in 2009 het hoogst in Enschede terwijl het percentage mannen in Deventer het laagst is. In Almelo, Deventer en Enschede is het percentage mannen enigszins toegenomen tussen 2008 en 2009, terwijl het in Zwolle juist is gedaald.

Tabel 2.3 Kenmerken dreigend daklozen naar regio en geheel Overijssel, 2008 en 2009

Regio centrumgemeente	2008		2009	
	Gem. leeftijd	% man	Gem. leeftijd	% man
Almelo	35	68	36	70
Deventer	36	52	40	60
Enschede	35	66	38	76
Zwolle	34	67	35	63
Overijssel	35	62	34	69

Dreigend daklozen veroorzaken nauwelijks overlast

Naast leeftijd en geslacht is tevens gekeken naar de mate waarin de dreigend daklozen worden gekenmerkt door overlastgevend gedrag, criminele activiteiten of kampen met verslavingsproblemen. Aangezien de benodigde gegevens om overlastgevend en crimineel gedrag te bepalen alleen zijn verkregen voor de regio Twente (Almelo (2009) en Enschede (2008 en 2009)), kunnen deze percentages niet voor Deventer en Zwolle worden weergegeven. Uit tabel 2.4 blijkt dat het percentage dreigend daklozen dat voor overlast zorgt in Enschede in beide jaren 1 % bedraagt, terwijl het percentage dat zich met criminele activiteiten bezig houdt op respectievelijk 8 % en 11 % ligt. Het deel van de dreigend daklozen dat kampt met verslavingsproblemen is in Deventer toegenomen, terwijl het in de overige centrumgemeenten is gedaald of stabiel is.

Tabel 2.4 Overlast, criminaliteit en verslaving feitelijk daklozen naar regio en geheel Overijssel, 2008 en 2009, in %

Regio centrumgemeente	2008			2009		
	Overlast	Criminaliteit	Verslaafd	Overlast	Criminaliteit	Verslaafd
Almelo	n.b	n.b	9	0	16	3
Deventer	n.b	n.b	3	n.b	n.b	18
Enschede	1	8	9	1	11	8
Zwolle	n.b	n.b	4	n.b	n.b	3
Overijssel	n.b	n.b	6	n.b	n.b	9

2.4 Huisuitzettingen door woningcorporaties

Hieronder wordt nader ingegaan op de huisuitzettingen in de provincie Overijssel.

Dakloos als gevolg van huisuitzetting

Huisuitzetting is één van de oorzaken van dak- en thuisloosheid. Mensen worden door woningcorporaties, particuliere verhuurders, ouders of partner uitgezet. In deze monitor brengen we alleen de uitzettingen van corporaties in beeld.

28 in 2008 uithuisgezette huurders zijn dakloos geworden

Vaak kunnen uitgezette huurders (tijdelijk) terecht bij vrienden of familie. Wanneer deze er niet in slagen om een nieuw onderkomen te vinden of te behouden, komt de maatschappelijke opvang in beeld. Hoe lang het duurt voordat iemand zich meldt bij de opvang is van verschillende factoren afhankelijk, zoals de logeermogelijkheid bij vrienden en familie en financiële middelen. Van de in 2008 uithuisgezette huurders zijn 34 in 2009 bekend bij de in deze monitor betrokken instellingen. Van hen behoren 12 tot de categorie feitelijk daklozen, eveneens 12 zijn residentieel dakloos, terwijl zes nog steeds of alweer tot de dreigend daklozen behoren. De overige vier behoren in 2009 tot de zwerfjongeren.

445 uitzettingen door corporaties in Overijssel in 2009

Het totaal aantal uitzettingen bij woningcorporaties in Overijssel in 2009 bedraagt 445. Dit komt neer op 3,4 uitzettingen per 1.000 corporatiewoningen. Ten opzichte van 2008 betekent dit een afname. In 2008 bedroeg het aandeel uitzettingen 4,0 per 1.000 corporatiewoningen. Deze afname is in lijn met de landelijke trend. In 2007 bedroeg het aantal uitzettingen in Nederland ongeveer 8.500, waarna dit aantal daalde tot 7.600 in 2008 (bron: Aedes bedrijfstakinformatie). In de eerste drie kwartalen van 2009 is het aantal uitzettingen met 15 % afgenomen ten opzichte van dezelfde periode in 2008. Een belangrijke reden voor de afname van het aantal uitzettingen door huurachterstand is een vroegtijdige signalering van betalingsproblemen door corporaties (bron: Aedes bedrijfstakinformatie).

Kijken we naar het aantal uitzettingen op gemeenteniveau dan blijkt dat in twee gemeenten in 2009 geen uitzettingen uit corporatiewoningen hebben plaatsgevonden, namelijk Tubbergen en Dinkelland. De gemeenten Almelo (71), Enschede (140), Hengelo (52), Deventer (34) en Zwolle (47) zijn gezamenlijk goed voor ruim driekwart (77 %) van alle corporatiewoning-uitzettingen in Overijssel. In tabel 2.5 is per regio het aantal uitzettingen in 2008 en 2009 weergegeven.

Tabel 2.5 Uitzettingen per regio in Overijssel², absoluut en relatief (2008 en 2009)

Regio centrumgemeente	2008		2009	
	Aantal uitzettingen ³	Aantal per 1.000 corporatiewoningen ⁴	Aantal uitzettingen	Aantal per 1.000 corporatiewoningen
Almelo	104	5,0	86	3,8
Deventer	78	3,9	70	3,7
Enschede	248	4,5	216	4,0
Zwolle	62	2,3	73	2,2 ⁵
Overijssel	492	4,0	445	3,4
	8.500	3,5⁶	7.600	3,1

2 Het totaal aantal uitzettingen per centrumgemeente betreft alleen Overijsselse gemeenten. De uitzettingen in de Gelderse gemeenten die wel de regio van de centrumgemeenten Zwolle en Deventer behoren, zijn in de bijlage opgenomen.

3 Bij de bepaling van het aantal uitzettingen per centrumgemeente is uitgegaan van de plaats van uitzetting en niet de vestigingsplaats van de betreffende woningcorporatie.

4 Voor de bepaling van het aantal huurwoningen per centrumgemeente is gebruik gemaakt van corporatiegegevens van het CFV (Centraal Fonds Volkshuisvesting). De huurwoningen van corporaties die niet hebben deelgenomen aan de inventarisatie zijn niet meegeteld. Voor centrumgemeente Deventer geldt dat gecorrigeerd is voor het feit dat een groot deel van de uitzettingen in Zutphen plaatsvond (buiten Overijssel).

5 De uitzettingen bij de Veste en woningstichting Vechthorst zijn in 2009 wel meegenomen, maar in 2008 niet. Dit betekent dat het aantal uitzettingen in 2009 over een groter aantal corporatiewoningen berekend is.

6 Aantal uitzettingen per 1.000 huurwoningen gebaseerd op publicaties van Aedes, waarbij wordt uitgegaan van 8.500 uitzettingen en 2,4 miljoen ondergebrachte huishoudens bij corporaties in 2007.

Het aantal uitzettingen per 1.000 corporatiewoningen is in de vier regio's afgenomen ten opzichte van 2008. In de regio behorende tot centrumgemeente Zwolle zijn zowel in 2008 als 2009 relatief gezien de minste uitzettingen geweest.

Kleine afname aantal huisuitzettingen waarbij kinderen betrokken zijn

Wat is het profiel van de uitgezette hoofdhuurder in Overijssel? In veel gevallen betreft het een man (tabel 2.6). Onder de 382 uitgezette huurders van wie het geslacht bekend is, zijn 294 mannen (77%). Bijna twee derde (62%) van de uitgezette huurders (van wie geslacht en huishoudensamenstelling bekend is) is een alleenstaande man zonder kinderen. Bij minstens 46 uitzettingen was er één (of meer) kinderen in het spel (12%⁸). In 2008 was dit 13%.

Tabel 2.6 Aantal uitgezette hoofdhuurders onderverdeeld naar samenstelling van het huishouden en geslacht in Overijssel (2008 en 2009)

	2008				2009			
	m	v	onbekend	totaal	m	v	onbekend	totaal
Alleenstaande zonder kind(eren)	225	66	1	292	228	55	11	294
Alleenstaande met kind(eren)	5	12	1	18	4	18	0	22
Gehuwd/samenwonend zonder kind(eren)	16	1	8	25	28	4	1	33
Gehuwd/samenwonend met kind(eren)	20	6	5	31	20	4	0	24
Anders	0	0	1	1	6	0	0	6
Niet bekend	30	10	1	41	8	7	51	66
Totaal	296	95	17	408	294	88	63	445

Bron: Overijsselse woningcorporaties; bewerking: I&O Research

Leeftijd kinderen

Bij 14 van de uitgezette 46 huishoudens met kinderen is de leeftijd van de kinderen bij de corporaties bekend. Het gaat dan in totaal om 25 kinderen van wie de leeftijd bekend is. In tabel 2.7 is de leeftijdsverdeling van de kinderen weergegeven.

Tabel 2.7 Leeftijdsverdeling kinderen van uitgezette huurders (2009, n=14 huishoudens met in totaal 25 kinderen)

	Aantal	%
0-4 jr	3	12
5-12jr	12	48
13-17jr	5	20
18jr en ouder	5	20
Totaal	25	100

Bron: Overijsselse woningcorporaties; bewerking: I&O Research

8 Gebaseerd op de uitzettingen waarbij huishoudensamenstelling bekend is.

Afname van uitgezette hoofdhuurders van 25 jaar of jonger

De gemiddelde leeftijd van de uitgezette hoofdhuurder in Overijssel is 37 jaar. Het aandeel jonge uitgezette huurders (tot 25 jaar) is gedaald van 19 % naar 12 %. Dit komt waarschijnlijk doordat steeds meer corporaties jongeren beter voorlichten over geldzaken en intensiever volgen in de eerste maanden na start huur. De grootste groep behoort tot de leeftijdsklasse van 26 tot en met 35 jaar. Zowel in 2008 als in 2009 is een kleine groep (4-5 %) 56 jaar of ouder.

Tabel 2.8 Leefstijfsverdeling uitgezette hoofdhuurders in Overijssel (2008, n=436 en 2009, n=387), in %

	2008	2009
20-25 jaar	19 %	12 %
26-35 jaar	38 %	37 %
36-45 jaar	27 %	28 %
46-55 jaar	12 %	17 %
56 en ouder	4 %	5 %
Totaal	100%	100%⁹

Bron: Overijsselse woningcorporaties; bewerking: I&O Research

Van de 48 jonge uitgezette hoofdhuurders (20-25 jaar) is 42 % in de gemeente Enschede en 27 % in de gemeente Almelo uitgezet. Ook de gemeenten Zwolle (10 %) en Hengelo (6 %) kennen verschillende uitzettingen van jonge hoofdhuurders. De gemeente Deventer telde slechts één uitzetting van een jonge hoofdhuurder (2 %). Het beeld van de uitzettingen van jonge hoofdhuurders, wijkt met uitzondering van Deventer, nauwelijks af van het totaalbeeld van de uitzettingen, zoals geschetst in tabel 2.1.

Van vier op de vijf uitgezette huurders is bestemming onbekend

De woningcorporaties weten in 2009 in vier op de vijf gevallen (79 %) niet waarheen een uitgezette huurder vertrekt (tabel 2.9). Dit percentage komt overeen met 2008 (76 %). Voor de groep uitgezette huishoudens met kinderen is bij 25 van de 46 uitzettingen (54 %) niet bekend waar zij na uitzetting onderdak hebben gezocht en gevonden. In 30 % van de gevallen (14 van de 46) vertrekken zij naar familie of vrienden.

Tabel 2.9 Waarheen na uitzetting in Overijssel door woningcorporaties (2008, n=455 en 2009, n=445), in %

Waarheen	2008	2009
Onbekend	76	79
Familie/vrienden	8	11
Andere corporatie binnen gemeente	4	1
Andere corporatie buiten gemeente	3	1
Maatschappelijke opvang	3	1
Verblijfplaats binnen Overijssel	2	3
Verblijfplaats buiten Overijssel	2	1
Zorginstelling	1	0
Anders (bijv. detentie)	1	3
Totaal	100	100

Bron: Overijsselse woningcorporaties; bewerking: I&O Research

9 Door afronding telt het totaal niet op tot 100 procent.

Bij 97 procent van de uitzettingen is huurschuld de ontbindingsgrond

Evenals in 2008 is de veruit belangrijkste reden voor een huisuitzetting een huurschuld of huurachterstand (97%). Een andere, weinig opgevoerde reden is overlast (2%), waaronder illegale praktijken, zoals illegale wietteelt. Ook komt een combinatie van huurschuld en overlast voor (2%). Hoewel het niet uit de cijfers blijkt is de verwachting dat huurschuld meestal niet de enige reden is om iemand uit te zetten. De huurschuld vormt evenwel vaak de formele ontbindingsgrond voor corporaties.

In verreweg de meeste gevallen leidt een huurachterstand overigens niet tot een uitzetting doordat tijdig een oplossing wordt gevonden, bijvoorbeeld in de vorm van een betalingsregeling. Het merendeel van de overeengekomen betalingsregelingen verloopt succesvol. Slechts een klein deel mislukt, waarna uitzetting volgt.

Het gehele proces van oplopende huurschuld tot de uiteindelijke ontruiming van de woning kan wel een jaar in beslag nemen. Het kan langer duren wanneer de huurder tussentijds een of meerdere maanden huur betaalt of een betalingsregeling treft. Uit de verzamelde gegevens blijkt dat de periode waarover geen huur is betaald en die tot uitzetting heeft geleid varieert tussen 3 en 24 maanden.

Achterliggende reden van huurschuld vaak multiproblematiek

Dit jaar hebben we de corporaties ook gevraagd naar de achterliggende reden van de huurschuld, voor zover deze bij de woningcorporaties bekend is. De respons op deze vraag is matig. Voor 58 uitzettingen (13%) geldt dat de betreffende woningcorporatie een toelichting heeft gegeven op de huurschuld. De aanwezigheid van multiproblematiek (28%) en financiële (21%) en psychische problemen (17%) worden het vaakst als achterliggende reden genoemd. Ook verslaving, detentie, relatieproblemen en vervuiling vormen de oorzaak voor het ontstaan van een huurachterstand.

Tabel 2.10 Achterliggende reden huurschuld (2009, n=58)

Problematiek	Aantal	%
multiproblematiek	16	28
financiële problemen	12	21
psychische problemen	10	17
verslaving (drugs, drank)	4	7
Detentie	3	5
relatieproblemen	3	5
vervuiling	2	3
Anders	8	14
Totaal	58	100

Bron: Overijsselse woningcorporaties; bewerking: I&O Research

2.5 Getroffen preventieve maatregelen

Woningcorporaties gaan op verschillende wijze om met betalingsachterstanden. De minimale variant is een administratieve werkwijze, waarbij wanbetalers met brieven tot betaling worden gemaand en verwezen wordt naar de stadsbank. Steeds meer corporaties kiezen voor een meer proactieve werkwijze waarbij de huurder per telefoon wordt benaderd of aan huis wordt bezocht. Corporaties werken doorgaans samen met de stadsbank en hulpverleners naar wie ze kunnen doorverwijzen. Vrijwel alle corporaties zijn actief in de lokale zorgstructuur en melden daar in sommige gevallen huurders aan als te bespreken casus.

Aan de woningcorporaties is gevraagd welke acties door hen ondernomen zijn om de huisuitzetting te voorkomen. Van 185 van de 445 uitzettingen hebben de corporaties de ondernomen acties beschreven. Dat betekent dat van 58% van de uitzettingen niet bekend is of de corporaties naast aanmaningen aanvullende acties ondernomen hebben om uitzetting te voorkomen.

Als we kijken naar uitzettingen waarbij de corporatie de ondernomen actie(s) wel beschreven heeft, dan blijkt dat in ruim vier op de tien gevallen (44%) een huisbezoek heeft plaatsgevonden in combinatie met een aanbod van een betalingsregeling en eventuele aanvullende hulpverlening (tabel 2.11). Een op de vijf keer is de corporatie tot huisbezoek overgegaan, waarna soms meerdere gesprekken volgen. Bij ruim een kwart van de uitzettingen (26%) bleven de inspanningen van de corporaties beperkt tot telefonisch contact en/of het versturen van aanmaningen.

Tabel 2.11 Ondernomen acties door woningcorporaties (2009, n=445)

Ondernomen acties door woningcorporaties	Aantal
Huisbezoek, een betalingsregeling al dan niet aangevuld met hulpverlening (bijv. bemoeizorg)	82
bellen, aanmanen	49
huisbezoek, een of meerdere gesprekken	37
alleen aangeschreven	5
anders	6
geen contact	3
onbekend	3
geen antwoord	260
Totaal	445

Bron: Overijsselse woningcorporaties; bewerking: I&O Research

3 Feitelijk daklozen

Feitelijk daklozen zijn personen die niet beschikken over een eigen woonruimte en die voor een slaapplek tenminste één nacht (in de maand) waren aangewezen op buiten slapen ofwel overnachten in de open lucht en in overdekte openbare ruimten (portieken, fietsenstallingen, stations, winkelcentra of een auto). Ook personen die binnen slapen bij passanten verblijven van de maatschappelijke opvang, inclusief ééndaagse noodopvang, of binnen slapen bij vrienden, kennissen of familie zonder vooruitzichten op een slaapplek voor de daaropvolgende nacht behoren tot de feitelijk daklozen.

3.1 Aanbod

In deze paragraaf wordt het aanbod aan voorzieningen voor feitelijk daklozen weergegeven. Dit aanbod bestaat uit opvangvoorzieningen, ofwel voorzieningen waar maximaal negen maanden mag worden verbleven.

Ruim 300 opvangplaatsen

In totaal beschikken de instellingen in Overijssel in 2009 over 300 (zomer) tot 315 (winter) plekken in opvangvoorzieningen. Aangezien niet alle feitelijk daklozen gelijktijdig op enig moment gebruik maken van een opvangplek, hoeft de capaciteit van de voorzieningen niet gelijk te zijn aan het minimum aantal feitelijk daklozen dat zich in een jaar tijd in de provincie bevindt.

Hieronder wordt in tabel 3.1 aangegeven hoe groot de capaciteit is aan opvangvoorzieningen van de verschillende instellingen per centrumgemeente.

Tabel 3.1 Capaciteit aan opvangvoorzieningen van de verschillende instellingen per centrumgemeente

Instelling/centrumgemeente	Capaciteit
Almelo	30
HODT 24 uursopvang	20
HODT crisisopvang	2
HODT nachtopvang	7
De Wonne nachtopvang	1
Deventer	50
Iriszorg nachtopvang	15
Iriszorg crisisopvang	15
Iriszorg noodopvang	20
Enschede	107
Leger des Heils kortdurende opvang	24
HODT crisisopvang	2
HODT 24 uursopvang	58
De Wonne nachtopvang	8
Winter noodopvang	15
Zwolle	162
De Herberg Voorportaal	23
De Herberg Noodopvang	17
EBC opvang en begeleiding	21
Leger des Heils Nel Bannink	20
Leger des Heils crisis	37
IrisZorg Harderwijk nachtopvang	10
Totaal	315

3.2 Aantallen

Voor het berekenen van de minimum aantallen feitelijk daklozen is gebruik gemaakt van de bestanden van opvangvoorzieningen (verblijf korter dan negen maanden) in de provincie.

Afname feitelijk daklozen

Het aantal feitelijk daklozen in Overijssel bedraagt in 2009 minimaal 623, terwijl het in 2008 om minimaal 846 ging (tabel 3.2). Dit betekent een daling van 223 feitelijk daklozen. Een deel van hen is doorgestroomd naar woonvoorzieningen. Per centrumgemeente zijn enkele ontwikkelingen te zien. Zo lijkt het aantal feitelijk daklozen in Almelo, Enschede en Zwolle te zijn gedaald, terwijl het aantal in Deventer gelijk is gebleven. Relatief gezien is het aantal feitelijk daklozen in Deventer en haar regiogemeenten in 2009 het hoogst met 0,8 per 1.000 inwoners, terwijl het aantal feitelijk daklozen in Almelo relatief gezien het laagst is (0,2 per 1.000 inwoners).

Tabel 3.2 Aantal feitelijk daklozen naar Centrumgemeente en geheel Overijssel, 2008 en 2009

	2008		2009	
	Aantal	Aantal per 1.000 inwoners	Aantal	Aantal per 1.000 inwoners
Almelo	92	0,4	41	0,2
Deventer	128	0,8	126	0,8
Enschede	283	0,7	210	0,6
Zwolle	343	0,9	246	0,7
Overijssel	846	0,7	623	0,6

Evenals bij de dreigend daklozen hanteert de gemeente Enschede een andere interpretatie van de definitie van feitelijk daklozen. Zo worden cliënten die korter dan negen maanden in een woonvoorziening verblijven tot de feitelijk daklozen gerekend. Aan de hand van de Enschedese interpretatie telt deze centrumgemeente in 2009 286 feitelijk daklozen.¹

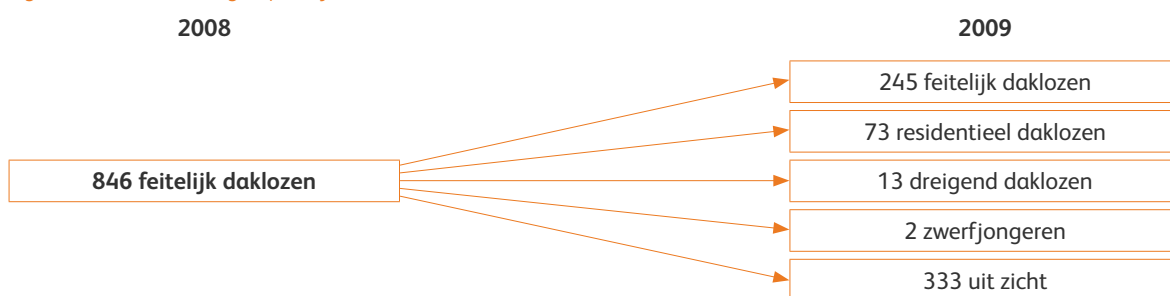
Herkomst onbekend

Feitelijk daklozen zijn alleen geregistreerd in de steden waar opvanginstellingen gevestigd zijn. Tot nog toe registreren de meeste opvanginstellingen geen plaats van herkomst van hun cliënten. Hierdoor is niet altijd te herleiden vanuit welke gemeenten zij naar de voorzieningen zijn gekomen

Feitelijk daklozen 2008 grotendeels uit het zicht

Door het bestand van 2009 te vergelijken met dat van 2008 kunnen enkele ontwikkelingen worden aangegeven. Van de 846 feitelijk daklozen in 2008 zijn 245 (29%) ook in 2009 feitelijk dakloos (figuur 3.1). Zij verblijven nog steeds of opnieuw in opvangvoorzieningen. Daarnaast zijn 73 (9%) inmiddels residentieel dakloos en 13 (2%) dreigend dakloos. Dit betekent dat zij zijn doorgestroomd naar een woning of woonvoorziening met begeleiding. Twee feitelijk daklozen die in 2008 met hun ouders in een opvangvoorziening zaten behoren in 2009 tot de groep zwerfjongeren. De overige 333 (40%) feitelijk daklozen uit 2008 komen niet terug in de bestanden van 2009. Van hen is de huidige situatie met andere woorden niet bekend.

Figuur 3.1 Ontwikkelingen feitelijk daklozen

¹ INTRAVAL (2010): Monitor dak- en thuisloosheid Enschede 2010. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

3.3 Kenmerken

Uit tabel 3.3 blijkt dat de gemiddelde leeftijd van de feitelijk daklozen tussen 2008 en 2009 is toegenomen van 37 naar 39 jaar. In 2009 zijn de feitelijk daklozen in Enschede, Almelo en Zwolle ongeveer even oud (41, 42 jaar), terwijl de gemiddelde leeftijd in Deventer met 32 jaar relatief laag is. De meerderheid van de feitelijk daklozen is man. Het percentage mannen onder de feitelijk daklozen is het hoogst in Enschede en Zwolle, terwijl zich in Almelo relatief weinig mannelijke feitelijk daklozen bevinden.

Tabel 3.3 Kenmerken feitelijk daklozen naar Centrumgemeente en geheel Overijssel, 2008 en 2009

	2008		2009	
	Gem. leeftijd	% man	Gem. leeftijd	% man
Almelo	35	22	42	32
Deventer	32	76	32	63
Enschede	41	80	42	86
Zwolle	39	80	41	89
Overijssel	37	65	39	68

Politiecontacten en verslaving

Naast leeftijd en geslacht is tevens gekeken naar de mate waarin de feitelijk daklozen worden gekenmerkt door overlastgevend gedrag, criminele activiteiten of kampen met verslavingsproblemen.² Aangezien de benodigde gegevens om overlastgevend en crimineel gedrag alleen zijn verkregen voor de regio Twente (Almelo (2009) en Enschede (2008 en 2009)), kunnen deze percentages niet voor Deventer en Zwolle worden weergegeven. Uit tabel 3.4 blijkt dat het percentage feitelijk daklozen dat voor overlast zorgt in Enschede enigszins is afgenomen tussen 2008 en 2009. In Almelo is het percentage feitelijk daklozen dat zich in 2009 met criminele activiteiten bezighoudt relatief groot (de helft). Dit wordt deels verklaard door het lage absolute aantal feitelijk daklozen in Almelo. Het aantal feitelijk daklozen met verslavingsproblemen is enigszins toegenomen van een derde tot twee vijfde.

Tabel 3.4 Overlast, criminaliteit en verslaving feitelijk daklozen naar Centrumgemeente en geheel Overijssel, 2008 en 2009, in %

Regio centrumgemeente	2008			2009		
	Overlast	Criminaliteit	Verslaafd	Overlast	Criminaliteit	Verslaafd
Almelo	n.b.	n.b.	39	29	54	73
Deventer	n.b.	n.b.	32	n.b.	n.b.	20
Enschede	22	28	39	17	33	41
Zwolle	n.b.	n.b.	22	n.b.	n.b.	21
Overijssel	n.b.	n.b.	33	n.b.	n.b.	39

² Van verslavingsproblematiek wordt gesproken wanneer een feitelijk dakloze bekend is bij Tactus Verslavingszorg. Voor het berekenen van criminaliteit en overlast is gebruik gemaakt van de registraties van de politie.

4 Residentieel daklozen

Residentieel daklozen (ook wel thuislozen genoemd) zijn personen die als bewoner staan ingeschreven bij instellingen voor maatschappelijke opvang. Het gaat onder meer om internaten, sociale pensions, beschermde woonvormen, particuliere woonvoorzieningen gericht op semi-permanente bewoning door daklozen, commerciële pensions en kamerverhuurbedrijven waar voornamelijk daklozen wonen.

4.1 Aanbod

Allereerst wordt hieronder het aanbod aan voorzieningen voor residentieel daklozen aangegeven.

Bijna 350 plaatsen in woonvoorzieningen

In voorzieningen voor residentieel daklozen kunnen bewoners langer dan negen maanden verblijven. In totaal beschikken de instellingen in Overijssel over bijna 350 plekken in een woonvoorziening (tabel 4.1). De capaciteit hoeft overigens niet gelijk te zijn aan het aantal residentieel daklozen, aangezien een deel van deze groep bijvoorbeeld door kan stromen naar zelfstandig wonen met begeleiding.

Tabel 4.1 Aanbod voor residentieel daklozen

Instelling/centrumgemeente	Capaciteit
Almelo	34
Jade wonen beschermd wonen	23
Limor Almelo	3
De Wonne 24-uurswoonvoorziening	8
Deventer	75
Leger Des Heils – LIBW	25
Iriszorg 24-uurswoonvoorziening	30
Iriszorg beschermd wonen	20
Enschede	169
Leger des Heils intramuraal wonen	20
Leger des Heils beschermde woonvoorzieningen	60
Leger des Heils LIBW	30
Tactus 24-uurswoonvoorziening	24
De Wonne 24-uurswoonvoorziening	35
Zwolle	63
De Herberg sociaal pension	12
Tactus 24-uurswoonvoorziening	7
LdH LIBW	25
Limor 24-uurswoonvoorziening	19
Totaal	341

4.2 Aantallen

In deze paragraaf worden de minimum aantallen residentieel daklozen in 2008 en 2009 aangegeven.

Toename residentieel daklozen

Het aantal residentieel daklozen is tussen 2008 en 2009 gestegen van 350 naar 465. Het grootste deel bevindt zich in Zwolle en haar regiogemeenten. In deze regio heeft zich eveneens de grootste toename voorgedaan. In 2008 bevonden de residentieel daklozen zich met name in Enschede en haar regiogemeenten. Het aantal residentieel daklozen in Zwolle is gestegen van 107 in 2008 naar 248 in 2009. In Almelo en haar regiogemeenten verbleven in 2009 slechts drie residentieel daklozen, in 2008 lag dit aantal op 23.

Tabel 4.2 Aantal residentieel daklozen naar Centrumgemeente en geheel Overijssel, 2008 en 2009

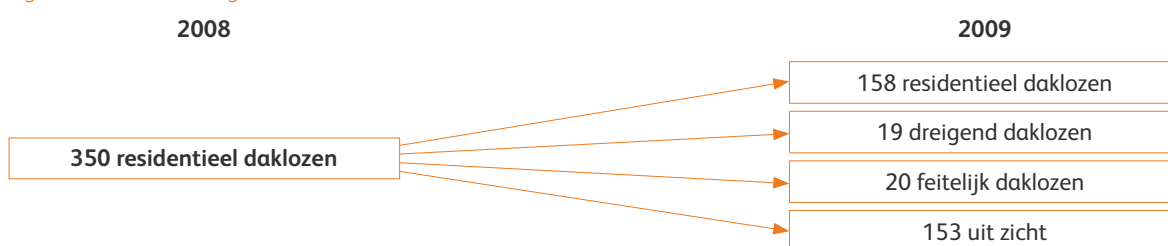
	2008		2009	
	Aantal	Aantal per 1.000 inwoners	Aantal	Aantal per 1.000 inwoners
Almelo	23	0,1	3	0,0
Deventer	105	0,7	82	0,5
Enschede	115	0,3	132	0,4
Zwolle	107	0,3	248	0,7
Overijssel	350	0,3	465	0,4

De gemeente Enschede hanteert een andere interpretatie van de doelgroep residentieel daklozen. Het deel van de cliënten dat in een woonvoorziening verblijft wordt niet tot de daklozen gerekend, maar tot de personen die begeleid wonen. Met deze interpretatie telt Enschede in 2009 26 residentieel daklozen.¹

Bijna de helft residentieel daklozen stabiel

Door het bestand van 2009 te vergelijken met dat van 2008 kunnen enkele ontwikkelingen worden aangegeven. Van de 350 residentieel daklozen in 2008 behoren 158 (45 %) ook in 2009 tot deze doelgroep (figuur 4.1). Zij verblijven nog steeds of opnieuw in woonvoorzieningen. Daarnaast zijn 19 inmiddels dreigend dakloos, dit betekent dat zij zijn doorgestroomd naar een zelfstandige woning met begeleiding en niet langer in een 24 uren woonvorm verblijven. Twintig residentieel daklozen (6 %) behoren in 2009 tot de groep feitelijk daklozen. Zij zijn teruggevallen. De overige 153 residentieel daklozen (44 %) uit 2008 komen niet terug in de bestanden van 2009. Met andere woorden hen is de huidige situatie niet bekend.

Figuur 4.1 Ontwikkelingen residentieel daklozen

4.3 Kenmerken

De gemiddelde leeftijd van de residentieel daklozen is tussen 2008 en 2009 nauwelijks veranderd (41 jaar in 2008 tegenover naar 42 jaar in 2009). In 2009 zijn de residentieel daklozen in Deventer en Zwolle gemiddeld 40 jaar, terwijl de gemiddelde leeftijd in Almelo op 45 jaar ligt. In beide jaren is de meerderheid van de residentieel daklozen een man. Het percentage mannen onder de residentieel daklozen is het hoogst in Enschede en Deventer.

Tabel 4.3 Kenmerken residentieel daklozen naar Centrumgemeente en geheel Overijssel, 2008 en 2009

	2008		2009	
	Gem. leeftijd	% man	Gem. leeftijd	% man
Almelo	38	61	45	67
Deventer	32	75	40	76
Enschede	44	79	42	77
Zwolle	44	85	40	65
Overijssel	41	79	42	71

Lichte daling verslavingsproblematiek residentieel daklozen

Naast leeftijd en geslacht is tevens gekeken naar de mate waarin de residentieel daklozen worden gekenmerkt door overlastgevend gedrag, criminele activiteiten of kampen met verslavingsproblemen.² Aangezien de benodigde gegevens om overlastgevend en crimineel gedrag alleen zijn verkregen voor de regio Twente (Almelo (2009) en Enschede (2008 en 2009)), kunnen deze percentages niet voor Deventer en Zwolle worden weergegeven. Het percentage residentieel daklozen dat overlast veroorzaakt in Enschede is nauwelijks veranderd tussen 2008 en 2009 (tabel 4.4). In Almelo heeft geen enkele residentieel dakloze zich in 2009 met criminele activiteiten bezig gehouden of overlast veroorzaakt. Het deel van de residentieel daklozen dat kampt met verslavingsproblemen is licht gedaald van een kwart naar een vijfde. Deze daling wordt met name veroorzaakt doordat in Enschede en Zwolle het deel van de residentieel daklozen dat verslaafd is, is afgenomen.

1 INTRAVAL (2010): Monitor dak- en thuisloosheid Enschede 2010. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

2 Van verslavingsproblematiek wordt gesproken wanneer een residentieel dakloze bekend is bij Tactus Verslavingszorg. Voor het berekenen van criminaliteit en overlast is gebruik gemaakt van de registraties van de politie.

Tabel 4.4 Overlast, criminaliteit en verslaving residentieel daklozen naar Centrumgemeente en geheel Overijssel, 2008 en 2009, in %

Regio centrumgemeente	2008			2009		
	Overlast	Criminaliteit	Verslaafd	Overlast	Criminaliteit	Verslaafd
Almelo	n.b.	n.b.	22	0	0	33
Deventer	n.b.	n.b.	19	n.b.	n.b.	17
Enschede	8	7	35	5	15	21
Zwolle	n.b.	n.b.	22	n.b.	n.b.	13
Overijssel	n.b.	n.b.	25	n.b.	n.b.	21

5 Zwerfjongeren

Als laatste doelgroep worden de zwerfjongeren onderscheiden. Hieronder worden jongeren verstaan tot 23 jaar die feitelijk of residentieel dakloos zijn met meervoudige problemen. Daarbij hoort de kanttekening dat jongeren die met hun ouders in de opvang verblijven niet onder deze definitie vallen.

5.1 Aanbod

Het aanbod voor zwerfjongeren bestaat vooral uit losse contacten, waaraan soms enige vorm van begeleiding is gekoppeld. Instellingen als het T-team en De Kij hebben vooral contact met hen tijdens outreachende werkzaamheden. Er zijn daarnaast twee opvang- en woonvoorzieningen voor zwerfjongeren in de provincie. Beide bevinden zich in Enschede. Jongeren tot 23 jaar kunnen verder gebruik maken van het reguliere aanbod voor feitelijk en residentieel daklozen in Overijssel. Dat aanbod is in de voorgaande hoofdstukken aan bod gekomen.

In Overijssel bieden in 2009 de volgende instellingen opvang voor zwerfjongeren:

- HODT Enschede: Twentse Opvang Voorziening (TOV), 13 plaatsen;
- HODT Enschede: Kamers met Kansen, 8 plaatsen jongeren en 8 plaatsen jonge moeders.

Daarnaast komen de volgende instellingen via hun outreachende werkzaamheden in contact met zwerfjongeren:

- Coach Deventer;
- De Kij Deventer;
- T-team Almelo, Enschede en Hengelo.

5.2 Aantallen

Bij de berekening van het minimum aantal zwerfjongeren zijn de jongeren die met outreachende instellingen in aanraking komen niet meegeteld, omdat van hen de woon- of verblijfssituatie niet altijd duidelijk is. Dit betreffen in totaal 237 jongeren in 2008 en 255 jongeren in 2009. Het grootste deel daarvan is bekend bij het T-team in Enschede (respectievelijk 102 en 115).

Aantal zwerfjongeren in opvangvoorzieningen onveranderd

Het aantal jongeren (14 tot 23 jaar) dat bij de specifieke voorzieningen voor zwerfjongeren bekend is of zich heeft aangemeld bij een van de reguliere opvang- of woonvoorzieningen in Overijssel bedraagt in 2009 245. Dit is nagenoeg gelijk aan gelijk aan 2008, toen het om 230 jongeren ging. In Zwolle is een verdubbeling te zien van het aantal zwerfjongeren, terwijl het aantal in de overige gemeenten licht is afgenomen.

Tabel 5.1 Aantal zwerfjongeren naar centrumgemeente en geheel Overijssel, 2008 en 2009

	2008		2009	
	Aantal	Aantal per 1.000 inwoners	Aantal	Aantal per 1.000 inwoners
Almelo	22	0,1	11	0,05
Deventer	53	0,3	44	0,3
Enschede	116	0,3	109	0,3
Zwolle	39	0,1	81	0,2
Overijssel	230	0,2	245	0,2

In Enschede worden jongeren die (ook) met het T-team in aanraking komen per definitie tot de doelgroep zwerfjongeren gerekend. Wanneer deze interpretatie wordt toegepast, telt de centrumgemeente Enschede in 2009 214 zwerfjongeren.¹

Ontwikkelingen

Van de 230 zwerfjongeren in 2008 behoren 55 in 2009 nog steeds tot deze doelgroep. Zeven zijn in 2009 dreigend dakloos en vijf residentieel dakloos geworden. Twee jongeren die in 2008 nog tot de zwerfjongeren werden gerekend zijn in 2009 feitelijk dakloos. Dit betekent dat van 161 zwerfjongeren uit 2008 niet bekend is wat hun situatie is in 2009.

¹ INTRAVAL (2010): Monitor dak- en thuisloosheid Enschede 2010. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

5.3 Kenmerken

Hieronder worden enkele kenmerken van de zwerfjongeren aangegeven, het gaat daarbij onder andere om leeftijd, geslacht en verslavingsproblematiek.

Relatief veel meisjes onder de zwerfjongeren

De gemiddelde leeftijd van de zwerfjongeren binnen de voorzieningen is in beide jaren 21 (tabel 5.2). De leeftijden verschillen tussen de centrumgemeenten nauwelijks van elkaar. Wel zijn er verschillen in geslacht te zien. Hoewel in beide jaren in de gehele provincie het aantal meisjes en jongens gelijk verdeeld is, bevinden zich in Deventer en Almelo meer meisjes dan jongens onder de zwerfjongeren. Het aantal meisjes is in Zwolle toegenomen tussen 2008 en 2009.

Tabel 5.2 Kenmerken zwerfjongeren naar Centrumgemeente en geheel Overijssel, 2008 en 2009

	2008		2009	
	Gem. leeftijd	% man	Gem. leeftijd	% man
Almelo	21	46	21	46
Deventer	19	40	19	48
Enschede	21	61	21	60
Zwolle	21	67	21	51
Overijssel	21	53	21	51

Verslavingsproblematiek zwerfjongeren gelijk gebleven

In tabel 5.3 is te zien dat het percentage zwerfjongeren met een verslavingsproblematiek gelijk is gebleven tussen 2008 en 2009.² Het aantal zwerfjongeren dat zich overlastgevend gedraagt in Enschede is duidelijk afgenomen tussen 2008 en 2009. Hiervoor is geen verklaring bekend.

Tabel 5.3 Overlast, criminaliteit en verslaving zwerfjongeren naar Centrumgemeente en geheel Overijssel, 2008 en 2009, in %

Regio centrumgemeente	2008			2009		
	Overlast	Criminaliteit	Verslaafd	Overlast	Criminaliteit	Verslaafd
Almelo	n.b.	n.b.	6	18	64	4
Deventer	n.b.	n.b.	16	n.b.	2	3
Enschede	23	24	5	2	28	20
Zwolle	n.b.	n.b.	7	n.b.	4	8
Overijssel	n.b.	n.b.	34	n.b.	n.b.	35

² Van verslavingsproblematiek wordt gesproken wanneer een zwerfjongere bekend is bij Tactus Verslavingszorg. Overlastgevend en crimineel gedrag is berekend met behulp van registraties van de politie.

Bijlage 1 Methodologische verantwoording

Hieronder wordt aangegeven op welke wijze de benodigde gegevens voor de monitor zijn verzameld.

1 Gegevensverzameling

In de monitor worden op provinciaal niveau de omvang en samenstelling van de (dreigend) dak- en thuislozen in beeld gebracht. Naast de gegevens van Overijsselse opvang- en hulpverleningsinstellingen, overheden en woningcorporaties, is gebruik gemaakt van de stedelijke en regionale kompassen van de centrumgemeenten en bestaande monitoren over daklozen en verslaafden.

Bij het lezen van de monitor is het van belang te realiseren dat de omvang van de populatie dak- en thuislozen alleen kan worden vastgesteld voor gemeenten die beschikken over registratiegegevens van de aanwezige dak- en thuislozen. Dit is het geval in die gemeenten waar voorzieningen van de maatschappelijke opvang gevestigd zijn.

Instellingen

Bij de maatschappelijke opvang is voornamelijk gebruik gemaakt van gegevens van Humanitas Onder Dak Twente (HODT), IrisZorg, stichting De Herberg en het Leger des Heils. Daarnaast zijn ook overige (woon)voorzieningen voor dak- en thuislozen benaderd met het verzoek mee te werken aan de monitor. Het gaat hierbij om Limor, het Evangelisch BegeleidingsCentrum (EBC), Zorggroep Manna en Jade Wonen. Bij de verslavingszorg en de geestelijke gezondheidszorg gaat het voornamelijk om cliënten zonder eigen woonruimte of cliënten die woonachtig zijn in een 24-uursvoorziening van de betreffende instelling. De gegevens van de verslavingszorg zijn daarnaast gebruikt om een indicatie te krijgen van het percentage van de leden van de doelgroep dat met verslavingsproblemen kampt.

Politie

In de registraties van de politie, die bij meerdere korpsen is opgevraagd, wordt voornamelijk gekeken naar meldingen, waarbij enerzijds sprake is van overlast door dak- en thuislozen en anderzijds van verdachten van misdrijven c.q. veroorzakers van overlast die geregistreerd staan als 'zonder vaste woon- of verblijfplaats'. De gegevens van de politie worden tevens gebruikt om na te gaan welk deel van de dak- en thuislozen crimineel of overlastgevend gedrag vertoont. Zowel tijdens de eerste als tweede meting is echter gebleken dat niet alle korpsen de gegevens tijdig kunnen aanleveren. Dit heeft onder andere te maken met de overgang naar een nieuw registratiesysteem bij de politie halverwege 2009. Daarom is zowel voor de eerste als voor de tweede meting alleen gebruik gemaakt van de gegevens die door de regiopolitie Twente beschikbaar zijn gesteld.

Woningcorporaties

Bij alle woningcorporaties in de provincie zijn gegevens opgevraagd over de uitzettingen. Tevens is bij de woningcorporaties nagevraagd in hoeverre zij op de hoogte zijn van de gemeente en/of voorziening waar de uitgezette huurders naar toe zijn gegaan. Ook zijn bij de woningcorporaties gegevens verzameld omtrent preventieve woonbegeleiding en het beschikbaar stellen van woningen aan zorginstellingen voor de uitstroom van dak- en thuislozen. Tijdens de eerste meting hebben in totaal 36 van de 41 benaderde corporaties hun medewerking verleend, tijdens de tweede meting hebben alle 41 benaderde corporaties meegewerkt.

Gemeenten

Tijdens de eerste meting is contact gelegd met alle gemeenten in de provincie Overijssel. Met de ambtenaren die betrokken zijn bij het dak- en thuislozenbeleid en veiligheid en openbare orde is destijds besproken welke voorzieningen binnen hun gemeente aanwezig zijn voor dak- en thuislozen. Tevens is gevraagd of zij over de gegevens van ex-gedetineerden beschikken die een huisvestingsprobleem hebben, waardoor zij na vrijlating zonder onderdak zitten. Lang niet alle ambtenaren bleken over deze gegevens te beschikken, terwijl enkele van hen alleen aantallen ex-gedetineerden konden noemen (geen persoonsgegevens of ident's). Tijdens de tweede meting is geprobeerd een beter beeld van de ex-gedetineerden met huisvestingsproblemen te verkrijgen door een landelijke

database te bevragen. Deze database kon echter nog niet worden bevroegd, omdat de beheerder daarvan aangaf de gegevens over 2009 nog niet compleet te hebben. Zij willen bovendien eerst zelf over de gegevens publiceren, alvorens deze beschikbaar te stellen aan derden. Vanwege de grote kans dat de ambtenaren ook over 2009 nog niet beschikken over een goed beeld van de ex-gedetineerden binnen hun gemeente die met huisvestingsproblemen kampen, is er voor gekozen hen niet opnieuw te benaderen.

2 Koppeling bestanden

De instellingen en woningcorporaties is gevraagd geanonimiseerde cliëntgegevens aan te leveren. Tijdens de eerste meting zijn van alle cliënten die in 2008 gebruik hebben gemaakt van de betreffende instelling gegevens opgevraagd over de voorziening waar zij gebruik van hebben gemaakt, het geslacht, de gemeente van herkomst, de in- en uitschrijfdatum en de problematiek. Voor de tweede meting zijn deze gegevens opgevraagd van alle cliënten die in 2009 bij de instellingen bekend waren. Door het (anoniem) koppelen van alle beschikbare bestanden per jaar aan de hand van zogenoemde idents (eerste twee letters achternaam en geboortedatum) wordt de eventuele overlap tussen verschillende instanties duidelijk. Hierdoor worden dubbeltellingen voorkomen en ontstaat een bestand met unieke personen. Tevens ontstaat inzicht in de in- en doorstroom en de omvang van de dak- en thuislozen in de (centrum) gemeenten in de provincie Overijssel.

3 Bepalen omvang

Om de omvang van de doelgroepen te bepalen hebben selecties plaatsgevonden binnen de aangeleverde gegevens. Hieronder wordt per doelgroep aangegeven welke definitie is toegepast en van welke gegevens gebruik is gemaakt om de omvang vast te kunnen stellen. Met behulp van de beschikbare gegevens is per doelgroep alleen een bepaling van het minimum aantal mogelijk, aangezien niet alle leden van de doelgroepen in de registraties van de instellingen voorkomen. De gemeente Enschede hanteert een iets andere definitie en operationalisatie van de doelgroepen. Hierdoor wijken de aantallen in de Enschedese monitor af van de aantallen in deze monitor.

Dreigend daklozen

De groep mensen die dreigt dakloos te raken wordt ook wel omschreven als potentieel daklozen. In de monitor Plan van Aanpak van het Trimbos-instituut wordt deze groep als volgt omschreven: Personen die nog of weer zelfstandig wonen en bij wie sprake is van een ernstige multi-problematiek waarvan ze niet in staat zijn die problemen zelfstandig op te lossen. Vaak ontbreekt een adequate hulpvraag. Bij deze groep speelt langdurige zorgafhankelijkheid als gevolg van een combinatie van factoren, zoals psychiatrische problemen, ernstige psychosociale problemen, verslavingsproblemen, (draaideur)criminaliteit, zorgmijding en problemen op andere leefgebieden; en Personen die voorafgaand aan ontslag uit detentie of de klinische zorg niet beschikken over zelfstandige woonruimte en een zorgvraag hebben. In de eerste meting was, overeenkomstig het oorspronkelijke Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang, sprake van een onderverdeling in drie subgroepen, namelijk de zelfstandig wonende verkommerden en verloederden, de ex-gedetineerden en de ex-patiënten in de klinische zorg.

De veranderde omschrijving heeft geen gevolg voor het meten van deze groep. Voor het berekenen van het minimum aantal dreigend daklozen is zowel in de eerste als in de tweede meting gebruik gemaakt van de volgende gegevens:

- uitgezette huurders bij woningcorporaties van wie onbekend is waar zij na uitzetting naartoe zijn gegaan;
- gegevens van de gemeenten over ex-gedetineerden met een huisvestingsprobleem;
- gegevens woonbegeleiding.

Feitelijk daklozen

Feitelijk daklozen zijn mensen die niet beschikken over een eigen woonruimte en die voor een slaapplek tenminste één nacht (in de maand) waren aangewezen op buiten slapen ofwel overnachten in de open lucht en in overdekte openbare ruimten (portieken, fietsstallingen, stations, winkelcentra of een auto). Ook personen die binnen slapen bij passanten-verblijven van de maatschappelijke opvang, inclusief ééndaagse noodopvang, of binnen slapen bij vrienden, kennissen of familie zonder vooruitzichten op een slaapplek voor de daaropvolgende nacht behoren tot de feitelijk daklozen. Voor het berekenen van het minimum aantal feitelijk daklozen zijn de personen meegenomen die in een jaar tien

nachten of meer hebben doorgebracht in een opvangvoorziening. Opvangvoorzieningen zijn voorzieningen waar een maximale verblijfsduur van negen maanden wordt gehanteerd.¹

Residentieel daklozen

Residentieel daklozen (ofwel thuislozen) zijn personen die als bewoner staan ingeschreven bij instellingen voor maatschappelijke opvang. Het gaat onder meer om internaten, sociale pensions, particuliere woonvoorzieningen gericht op semi-permanente bewoning door daklozen, commerciële pensions en kamerverhuurbedrijven waar voornamelijk daklozen wonen.

Het minimum aantal residentieel daklozen is gebaseerd op de verblijfsgegevens van de verschillende sociale pensions en woonvoorzieningen.

Zwerfjongeren

Als laatste doelgroep worden de zwerfjongeren onderscheiden. Hieronder werden tot voor kort jongeren verstaan tot 25 jaar met meervoudige problemen, die dakloos zijn of in de opvang verblijven. Daarbij hoort de kanttekening dat jongeren die met hun ouders in de opvang verblijven niet onder deze definitie vallen. Er is lange tijd discussie geweest over welke jongeren tot de categorie zwerfjongeren moesten worden gerekend. In de eerste meting van de monitor is bovenstaande definitie gebruikt, opgesteld door het Ministerie van VWS en toegepast door de Algemene Rekenkamer (2008). Voor de tweede meting wordt de nieuwe, door het ministerie van VWS en Jeugd en Gezin gehanteerde definitie gebruikt. Deze luidt: 'Zwerfjongeren zijn feitelijk of residentieel daklozen onder de 23 jaar met meervoudige problemen'.

Voor het bepalen van het minimum aantal zwerfjongeren zijn naast de verblijfsgegevens van de instellingen die zich speciaal richten op jongeren (Thuislozen-team, Twentse Opvangvoorziening, Kamers met Kansen, Coach, Stichting de Kij) eveneens verblijfsgegevens van andere instellingen over personen jonger dan 23 jaar meegenomen. Om een vergelijking met de voorgaande meting mogelijk te maken is de huidige definitie toegepast op de bestanden van vorig jaar.

¹ Voorzieningen waar langer dan negen maanden mag worden verbleven worden als woonvoorziening beschouwd. Personen die in een woonvoorziening verblijven worden tot residentieel daklozen gerekend, personen die zelfstandig wonen met begeleiding tot de dreigend daklozen.

Bijlage 2 Aantallen cliënten

In deze bijlage worden de aantallen cliënten en enkele kenmerken per instelling c.q. voorziening in de centrumgemeenten weergegeven.

Tabel 1 Aantallen en kenmerken cliënten per instelling en centrumgemeente (2009)

Instelling	Aantal cliënten 2009	Percentage man	Gemiddelde leeftijd	Gemiddelde verblijfsduur in dagen
Almelo				
HODT Almelo Nacht	98	n.b.	40	16
T-team Almelo	68	59	21	64
Deventer				
Coach Deventer	9	56	20	462
De Kij	16	50	22	189
IrisZorg	428	61	35	217
Tactus wonen Deventer	31	81	47	n.b.
Ambulante woonbegeleiding	31	53	42	296
LDH LIBW Almen	48	90	46	170
Limor	29	86	44	498
Enschede				
Kamers met kansen	16	13	22	192
LdH Beschermd Wonen	117	68	37	791
LdH Kortdurende opvang	287	85	41	154
LdH LIBW	31	94	48	1003
HODT TOV	80	60	21	71
HODT Pension	44	72	37	227
HODT Enschede begeleid wonen	117	68	37	791
T-team Enschede	115	52	22	88
T-team Hengelo	47	45	22	82
Zorggroep Manna	34	82	48	n.b.
HODT Hengelo pension	45	67	69	131
HODT Hengelo Woon	6	33	33	n.b.
HODT Ambulante woonbegeleiding Oldenzaal	13	77	44	n.b.
Zwolle				
De Herberg	225	86	39	64
Limor	29	87	44	467
EBC	114	50	31	361
LdH Zwolle 24 uren	157	47	34	145
LdH Zwolle begeleid wonen	46	74	29	498
LdH Zwolle LIBW	47	76	42	741
LdH Nel Bannink	141	88	38	n.b.

Bijlage 3 Aantal uitzettingen per gemeente

Tabel 1 Aantal uitzettingen door woningcorporaties per (centrum-)gemeente, 2008 en 2009.

Centrumgemeente	Gemeente	2009		2008	
		Aantal	Aantal binnen Overijssel	Aantal	Aantal binnen Overijssel
Almelo	Almelo	71	71	88	88
	Hellendoorn	6	6	10	10
	Rijssen-Holten	1	1	1	1
	Tubbergen	0	0	0	0
	Twenterand	7	7	3	3
	Wierden	1	1	2	2
	<i>subtotaal</i>	<i>81</i>	<i>81</i>	<i>104</i>	<i>104</i>
	Deventer	Deventer	61	61	76
Lochem (geen Ov.)		4	0	2	0
Olst-Wijhe		5	5	1	1
Raalte		4	4	1	1
Zutphen (geen Ov.)		23	0	26	0
<i>subtotaal</i>		<i>97</i>	<i>70</i>	<i>106</i>	<i>78</i>
Enschede	Borne	1	1	4	4
	Dinkelland	0	0	1	1
	Enschede	140	140	171	171
	Haaksbergen	3	3	0	0
	Hengelo (Ov.)	52	52	62	62
	Hof van Twente	6	6	4	4
	Losser	2	2	3	3
	Oldenzaal	12	12	3	3
	<i>subtotaal</i>	<i>216</i>	<i>216</i>	<i>248</i>	<i>248</i>

Zwolle	Dalfsen	2	2	-	-
	Elburg (geen Ov.)	0	0	4	0
	Ermelo (geen Ov.)	4	0	3	0
	Hardenberg	7	7	7	7
	Harderwijk (geen Ov.)	7	0	6	0
	Hattertem (geen Ov.)	0	0	0	0
	Kampen	1	1	1	1
	Nunspeet (geen Ov.)	0	0	2	0
	Oldebroek (geen Ov.)	1	0	0	0
	Ommen	0	0	-	-
	Putten (geen Ov.)	1	0	0	0
	Staphorst	0	0	0	0
	Steenwijkerland	11	11	5	5
	Zwartewaterland	5	5	6	6
	Zwolle	47	47	43	43
	<i>subtotaal</i>	86	73	77	62
Totaal		485	445	535	492

Bijlage 4 Corporaties per centrumgemeente

Tabel 1 Deelnemende woningcorporaties in 2009.

Centrumgemeente	Woningcorporatie	Actief in Gemeente	Overijssel	Aantal huurwoningen binnen centrumgemeente per 1 januari 2009 (bron: CFV)
Almelo	AWS Beter Wonen	Almelo	ja	6.580
	De Goede Woning	Rijssen-Holten	ja	1.270
	St. Joseph Almelo	Almelo	ja	5.310
	St. Wonen Wierden Enter	Wierden	ja	1.690
	Woningstichting Hellendoorn	Hellendoorn	ja	3.070
	Woningstichting Tubbergen	Tubbergen	ja	890
	Woningstichting Vriezenveen*	Twenterand	ja	2.200
	Vestion Wonen*	Twenterand	ja	1.330
Deventer	Salland Wonen	Raalte	ja	5.260
	Woonstichting De Marken	Deventer	ja	970
	Woonbedrijf Ieder1	Deventer	ja	8.770 ¹
	St. Eigen Bouw	Deventer	ja	730
	Rentree	Deventer	Ja	4.050
	Woningstichting De Groene Waarden	Lochem	nee	870
	Viverion (Lochem)	Lochem	nee	1.500
Woningbedrijf Warnsveld	Zutphen	nee	620	
Enschede	Woonbeheer Borne	Borne	ja	2.250
	Bouwwerening Ambt Delden	Hof van Twente	ja	230
	De Woonplaats ²	Enschede	ja	11.190
	Domijn Woningcorporatie	Enschede	ja	15.390
	Ons Huis	Enschede	ja	4.680
	SJHT	Enschede	ja	780
	Welbions	Hengelo	ja	12.880
	Dinkelborgh Woonmaatschappij*	Dinkelland	ja	1.150
	St. Joseph Weerselo*	Dinkelland	ja	330
	WBO Wonen	Oldenzaal	ja	3.930
	Wonen Delden	Hof van Twente	ja	710
Viverion (Hof van Twente)	Hof van Twente	Ja	2.270	

Zwolle	Beter Wonen Vechtdal	Hardenberg	ja	3.260
	Stichting Beter Wonen	Kampen	ja	960
	Woonconcept ³	Steenwijkerland	ja	3.290
	Wetland Wonen Groep	Steenwijkerland	ja	3.240
	Woningstichting SWZ	Zwolle	ja	7.270
	Woningstichting Openbaar Belang	Zwolle	ja	2.430
	DeltaWonen ⁴	Zwolle	ja	8.000
	Woonstichting Vechthorst	Dalfsen	Ja	2.150
	Omnia Wonen	Harderwijk	nee	6.900
	UWOON (Betere Woning)	Elburg	nee	1.820
	UWOON (CWS)	Harderwijk	nee	3.920
	UWOON (Groene Zoom)	Harderwijk	nee	2.420
	Woningstichting de Veste	Ommen	ja	2.840
	Woningstichting Putten	Putten	nee	1.720

* Corporaties zijn in 2010 gefuseerd tot Mijande Wonen.

1 Dit betreffen alleen de huurwoningen in Deventer. De ongeveer 6.000 woningen in Zutphen zijn niet meegerekend.

2 Voor De Woonplaats geldt dat alleen de uitzettingen en het aantal huurwoningen binnen de gemeente Enschede zijn meegenomen.

3 Voor Woonconcept geldt dat alleen de uitzettingen en woningen in de gemeente Steenwijkerland zijn meegenomen. De regio Drenthe is buiten beschouwing gelaten.

4 DeltaWonen heeft in totaal een kleine 14.000 huurwoningen verdeeld over Zwolle en Kampen. In de gemeente Zwolle gaat het om 8.000 woningen. Aangezien de uitzettingen van DeltaWonen betrekking hebben op Zwolle, is hier uitgegaan van 8.000 huurwoningen.

Colofon

De Overijsselse Dak- en Thuislozenmonitor is een initiatief van Vereniging WOON en is financieel mede mogelijk gemaakt door Provincie Overijssel, gemeenten Almelo, Deventer, Enschede en Zwolle.

Gemeente Enschede

Zwolle

De monitor is één van de acht acties die Vereniging WOON uitvoert in het kader van het project (z)onderdak.

(z)onderdak

Datum
November 2010

Auteurs

INTRAVAL

Auteurs: S. Biesma, A. Kruize en G. Wolters
Telefoon: 050-3134052
E-mail: info@intraval.nl
Website: www.intraval.nl

I&O Research

Auteurs: P. de Bruin, J. Lohuis
Telefoon: 053-4825000
E-mail: info@ioresearch.nl
Website: www.ioresearch.nl

Ontwerp en opmaak
Digidee Ontwerpstudio, Enschede

Bestellingen

Exemplaren van de monitor zijn verkrijgbaar via info@verenigingwoon.nl. Zolang de voorraad strekt.

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

